

CAPITULI
CATHEDRALIS ECCLESIAE
VARADINENSIS
R. L. P. H. 1787
DEMISSUM
MEMORIALE

A D

Excelsos Proceres, & II. SS. & OO. Regni
Hungarie contra quatuor Possessionum Capit-
tularium Bagamér, Mike-Pirts, Harsány,
& Tépe sui ad prætentum Statum Hajdo-
nicalem repositionem petentium iteratas In-
stantias

P E R

ANTELATI CAPITULI
ABLEGATOS,
COMITEM

CAJETANUM SAUER
ELECTUM EPISCOPUM ARBENSEM,

A C

PRÆPOSITUM MAJOREM,

E T

LADISLAUM KENDE DE KÖLTSE,

PRÆPOSITUM MINOREM

E T

ARCHIDIACONUM CATHEDRALEM

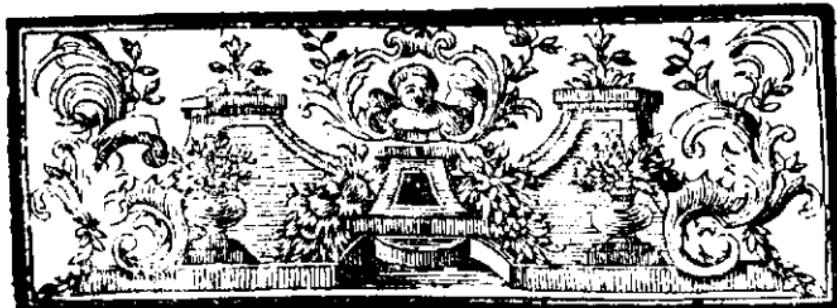
sub Comitiis Anni MDCCXL

PRÆSENTATUM.

PESTINI, BUDÆ AC CASSOVIE.

IN BIBLIOPOLII IGN. ANT. DE STROHAYER.





EXCELSI PROCERES,
INCLYTI STATUS, ET ORDINES!

IN sessione Regnicolari die 16. Junii celebrata, Primarius Comitatus Bihariensis Ablegatus, facta ad Instructionem suam provocatione, asseruit: *extare complures in gremio Comitatus Possessiones, que in approbatis Transylvaniæ Constitutionibus Oppida Haidonicalia vocarentur.* *Possessionum harum Incolas fuisse olim veri nominis Hajdones. Justum proinde esse, ut illorum Jura occasione elaborandi Diplomatis, discutiantur, ac definiantur.*

Assertionem hanc paulo post subsecutæ sunt Instantiæ harum Possessionum Typis excusæ, & tam in Circularibus Conventibus, quam in Ses-

sionibus Regnicolaribus repetitimi inter DD.
Ablegatos distributæ.

Possessiones hæ quindecim sunt, si numerum populi, vires Colonorum, fertilitatem Soli, & vastitatem latifundiorum spectemus, pupilla Comitatus Bihariensis, bonorumque per Status Catholicos possessorum medulla.

Inter has possessiones decem Principatus Eszterhaziani, una Episcopatus Græci ritus Catholicæ Varadinensis, quatuor, utpote; Bagamér, Harsány, Mike-Pirts, & Tépe Capituli Varadinensis Terrestrali Juri obnoxiantur.

Antequam vero ad ostendendam argumentorum, per has quatuor posteriores possessiones in supplicibus suis de Dato 28. Junii, & 16. Julii allegatorum nullitatem digrediamur, interest quam plurimum, ut Excelsis Proceribus, atque II. SS. & Ordinibus illam partem, quam Comitatus Bihariensis in haruni instantiarum promotione habet, demisse repræsentemus.

Videntur enim inquieti quidam homines *internam Regni Securitatem, defensamque Patriæ modo etiam praetextantes, ubi sapienti Ante-*

natorum nostrorum Consilio per Stativi Militis ex publicis Tributis intertentione securitati nostræ tam contra externum hostem , quam contra internum (si quem metuendum haberemus) abunde prospectum est , nihil intentati relinquere , ut pacatissimos terræ Trans Tybiscanæ populos , lapsu unius Sæculi , a quo alma pax in illis quoque partibus Domicilium fixit , ab armorum usu , ad Agriculturæ Studia communi Patriæ bono conversos , denuo ad armorum exercitia , atque Tragicas illas scænas (quarum tot contra liberos Haidones latæ leges , complettissimi testes sunt) in hoc Regno renovandas provocent.

Igitur , ut toti Regno constet , Comitatui Bihariensi , qui ut amore , studioque in Patriam , ejusque (in quantum id negotii Comitatibus incumbit) securitatem , atque defensam , ita Consiliorum maturitate , atque utilitate se nulli alteri cedere , occasione etiam postremæ Valachorum in Transylvania insurrectionis a finibus suis , *absque Militum Haidonum concursu* , constanter semoræ , sat superque manifestavit , in talibus molimib[us] nullas partes tribui posse , a Comitentibus nostris instructione mediante , ad cuius observationem solemnni Jurisjurandi vinculo obstri-

Eti sumus, id mandati accepimus, ut totam rei
hujus, *in quantum publice gesta est*, seriem, Ex-
celsis Proceribus, atque II. SS. & Ordinibus
denisse proponamus, *privata molimina*, quibus
complures ex his Communitatibus invitæ quasi,
ac reluctantæ ad *hanc communem causam pro-
movendam* adactæ sunt, detegendi, ac si necesse
fuerit, in publicam lucem producendi facultate
ad aliud tempus reservata.

In Congregatione quippe Comitatus Biha-
riensis die 15. Maji Anni labentis continuative
celebrata Dominus Substitutus Vice - Comes Sta-
tibus proposuit: præter Oppidum Szalontha,
cujus Instantia DD. Ablegatis jam nuper eo cum
mandato tradita esset, ut propter peculiares sub-
versantes circumstantias negotium in illa conten-
tum coram Regni Diæta omni studio promove-
rent, alias etiam 14. gremiales possessiones ad
Comitatum recurrisse fine sui ad Statum Oppi-
dorum Haidonicalium repositionis. Harum 14.
possessionum aliam esse conditionem, quam Op-
pidi Szalontha, siquidem de illarum Juribus Co-
mitatui nihil constaret. Cum interim moderno
tempore cautum esset, Colonorum querelas, etsi
minus fundatas, de plano seponere, arbitrari
se (potioribus hujuscem Comitatus membris in

hesterna conferentia jam prævie secum contentibus) ut hæ quoque Instantiæ DD. Ablegatis tradantur ea cum instructione, ut illas coram Diæta proponant quidem, meritum tamen illarum nulla ratione commendent, & vel ideo non esse necessarium, ut Instantiæ hæ in publico prælegantur; Ad æquanimem hanc propositiōnem totus Comitatus accessit. Unus solummodo Tabulæ Judiciariæ Assessor, vir alias, præprioris vero, a quo Acephalus iste Comitatus ad præsentem Anarchiæ Statum delapsus est, summa in Congregationibus autoritate pollens, censebat, etiam harum possessionum petita aliquam mereri considerationem, siquidem privilegiis *ab utilissimo, ac fidelissimo Patriæ Cive Stephano Bocskai* obtentis inniterentur. At enim reliqua Universitatis membra non tantum sententiæ huic nulia ratione adstipulata sunt; quin immo, cum D. Vice-Comes (primæ propositionis suæ fortassis immemor) punctum Instructionis DD. Ablegatis circa harum quatuordecim possessionum Instantias extradandum, ea ratione chartæ mandasset, ut in illa Comitatus directe asseveraret, *possessiones has ex usu privilegiorum suorum non Jure, sed vi, & potentia mediante esse excusas*, totus Comitatus contra iniquam hanc, atque respectivis dominiis tam

præjudiciosam assertionem eo majori Jure reclamavit, quod Instantiæ dictarum possessionum Comitatui ne quidem ostensæ, minus coram illo perlectæ, minime autem in deliberationem assumptæ fuerint. Hac igitur invidiosa clausula per D. Vice-Comitem ex instructione expuncta, in primam ejusdem propositionem denuo coali-tum est, concernentibus dominiis manutentioni suorum Jurium interposita solenni protestatione, exceptoque superinde Testimonio prospicien-tibus.

Cum igitur DD. Ablegati per factam die 16. Junii in Diæta propositionem Instructioni suæ eatenus obtentæ jam plenarie satisfecerint, quid quid per illorum alterum, seu illa die, seu subseque in circulis Tybiscanis, studio promovendi hujus negotii dictum est, aut impostorum diceretur, id non Comitatus, sed pri-vato nomine, adeoque absque effectu (siquidem DD. Ablegati eorum solummodo publicæ vocis prærogativa gaudeant, dum committentium suo-rum nomine loquuntur) dicta, dicendaque esse, nemo non videt.

Cæterum, quænam respectu Szalontheni nunc motiva subsint, ut Comitatus causam illo-

rum coram Diæta agendam suscepereit, id nos equidem latet. Illud tamen & nobis, & publico nostro conpertum est, Comitatum hunc easdem prætensiones Szalonthenium contra Dominium suum Anno adhuc 1771. coram Throno Regio promotas, atque Comitatui sub 11. Novembris Anni ejusdem pro opinione depromenda communicatas, solida repræsentatione 13. Octobris Anni subsequentis ad Augustam Aulam data (cujus usum facere, Principatus Eszterhazianus in sua ad Excelsos Proceres, ac Inlytos Status adornanda defensa, utique non intermitter) validissime refutasse.

His præmissis ad ipsas quatuor possessionum Instantias, trium quidem utpote: Bagamér, Miske Pirts, & Tépe de Dato 28. Junii anni labentis, quartæ autem, id est possessionis Harsány de Dato 16. Julii exaratas digredimur.

Duo sunt capita, quæ in his per Instantes Communitates asseruntur 1. se Juribus, & Libertatibus Oppidorum Haidonicalium olim gavisas, 2. inde auten non Jure, sed violenter exturbatas esse. Ista in ingressu Instantiæ de 28. Junii habentur his formalibus: *Azon Nemes Hajdúi Szabadságban, mellybül Törvény nélkül eröfzás-*

koffan ki nyomataitunk, helyhezteni mélbőz-tajsek.

Cum itaque afferentes Communitates onus probæ relate ad hæc duo Capita aperte in se assummant, videndum ante omnia, quali ratione secundum: *excussionem nempe sui ex usu præ-habitorum privilegiorum*, contra Capitulum nostrum evincant?

Et priores quidem tres possessiones in mox memorato supplici libello de 28. Junii assumtam in se probam his verbis præstant: 1702dik esztendőben az utóbbi három helyiségek, úgy mint Bagamér, Mike-Pirts, és Tépe a' Váradi Káptalany által hatalmassan el-foglaltattak.. Possessio Harsány vero in Instantia 16. Julii hæc solum formalia habet: mellyböl (szabadságból) Törvény uttyán kivül estek ki. Itaque præter nuda verba nihil circa allegatam violentiam in medium adfertur, sed temere asserta excussio, temerariis assertis cumulatur, de realitate tamen illius non tantum proba non præstat, sed ne levissima quidem suspicio ingeritur. Et reapse, quis unquam crebet, Communitates has eo rete tempore libertatibus suis spoliatas, ac dominatui Capituli subjectas fuisse, quando illo-

rum præcise Haidonum, qui elapso Sæculo Prin-
 cipes Transylvaniæ in devastanda Hungaria tam
 strenue adjuverunt, auxilio suffultus Franciscus
 Rákotzi, non illas tantum partes, sed totam
 ferme Hungariam armis occupaturus, impera-
 bat? Cæterum, Capitulum Varadinense non
 Anno 1702, sed quindecim annis prius posse-
 siones has cum ceteris suis Jure Postliminii in
 conformitate Leopoldini privilegii recepisse,
 inferius ostendetur. Perniciosi itaque sufflami-
 natores illi, qui delusas has Communitates sub
 suavi Capituli regimine tranquillam, dulcemque
 vitam agentes, ad putatitia Jura sua magnis sum-
 ptibus, crebrisque ad hanc Regiam Civitatem
 missis Legationibus prosequenda instigarunt,
 quique harum Instantiarum & Auctores, & Pro-
 motores sunt, ne id quidem perpenderunt,
 quantopere præallegatæ Assertiones ipsis Instanti-
 um Juribus, si quæ remonstrare valerent, præ-
 judiciosæ forent, siquidem pacificum Capituli
 Varadinensis in his quatuor locis spatio 88.
 Annorum exercitum, perque concernentes Com-
 munitates in *Comitiis Regni* hoc temporis inter-
 vallo *sexies Congregatis* nunquam *impugnatum*
possessorium ipsæmet ultro recognoscant.

Jam vero, si & Naturalis Justitia & Positivæ Patriæ Leges iis, qui antiquatā sua Jura non longæ litis processu, sed in via simplicis repositionis, ac de plano (prouti Instantes hæ Communitates) recuperare intendunt, manifestam excussionis suæ probam præstandi necessitatē imponunt, quanto magis proba hæc ab iis exigi potest, qui Varadinensis Capituli possessoria impugnant, cum Capitulam hoc ante duo Sæcula lugubre excidium passum, mediisque ad evincendā originaria, & foundationalia sua Jura deservientibus crudeliter spoliatum, contra Impeditores suos non nisi Jure postliminii, Divi-que Imperatoris, ac Regis Leopoldi pietate re-cepto bonorum possessorio semet defendere va-leat, atque tueri.

Licet enim Comitatus Bihariensis cum aliis quibusdam Hungariæ partibus Regi Joanni Zápolya per Ferdinandum I. mediante pacificatio-ne Varadinensi in festo Matthei Anno 1538. con-clusa ea lege cessus sit, ut Regnicolæ, signan-ter vero Ecclesiæ (testante id articulo 22.) in *justis suis Juribus illibate conserventur*, Succef-sor tamen ejusdem Joannes Sigismundus partim Georgii Blandrati familiaris sui, perversis Con-siliis ductus, partim amplissimorum Bonorum

possessorio inhians , florens sub Genitore suo Capitulum Varadinense una cum cætero Clero binis edictis publicis Varadino exturbavit , atque ad internacionem usque delevit.

In primo edicto , quod Anno 1566. in Dominica *Reminiscere* Tordæ emanavit , præmisso eo , quod , cum nutu Divino Evangelium in ditionibus antelati Principis jam ubique dilatatum esset , errores eidem oppositi (hic Catholica Religio designatur) funditus extirpari , illique Sacerdotes , qui converti nollent , ex his ditionibus excludi debeant , de Capitulo Varadinensi hæc formalia continentur : Az Váradi Káptalanynak eö Felsége ez jövendö virág vasárnapját hadta , kik , ha meg térnek , házokban , Szöllöjekben , marhájokban (*Joszáguktól megvalva , kiket eö Felsége magának akar tartani*) békességen maradtak , ha penig az Isten igéjét nem akarják venni , Személlyekben Marhájokkal egygyetemben , valahova akarják , szabandon el - botsaitassanak .

Secundum Edictum , quod est de eodem Anno , quodque in Festo S. Luciæ Cibinii emanavit , effectum prioris manifeste indicat , & ideo illud hic in sua integritate damus : Ez is

végeztetett egygyenlő akarattal , hogy az Váradi Káptalany helyében , miért hogy azok meg rontattanak az ö bálványozásoknak okaért , ez dologért a' Nemességnek igassága meg ne fogyatkozzék , sött az Erdélyi Országnak modjához képest tartassék most két Pap , Kanisay János , és Foris Pap , kik most is ugyan ott Váradon vagynak , azok mellé váloztaffék egy jámbor , tudós , és tökélletes ember az Vármegye Notáriussával egygyetemben , kik az leveleket oltalmazzák , örizzék , és minden levél keresésnek , ki adásának , és Törvény szerént való executioknak az ö Felsége parantsolattyára gondját viseljék , és önnön petsétyek alatt minden dolgokat hiven meg irjanak , de privilegiumok ki adása az ö Felsége Cancellariajára tartassék , kiknek ö Felsége az levelek váltságán kivül esztendönként fizetést tészen , és öket meg eligiti.

Prouti igitur immane facinus , quo præclarus hic novi Evangelii Assertor contra Cardinales Regni Leges , ac in obversum publici inter prædecessorem suum , ac Ferdinandum , Hungariæ Regem pacti fœderis florentissimum Varadinense Capitulum , nihil in se peccans , nullique culpæ obnoxium radicitus extirpavit , atque

in vicem illius Stipendiarios duos Sacerdotes pro litterarum conservatione illocavit, omnes successorum suorum Transylvaniæ Principum Collationes, ac Privilegia de Capituli hujus bonis subseque nefors elargita in ipsa origine vitiavit, ita Capitulum armis, quibus foundationalia sua Jura tueri posset, per hunc barbarum penitus spoliatum, ab iis, qui Oppressoris hujus vestigia prementes, illud nunc etiam in pacifico ultra Sæculum continuato bonorum suorum possessorio, Dei timore, justitiæque cultu postpositis turbare intendunt, jure merito exigit, ut clientibus suis, id est, instantibus quatuor possessionibus, illas saltem probas suppeditent, quibus, semet per Capitulum ex usu libertatum Haidonicalium violenter excussas fuisse, coram Congregatis Regni Statibus evincere possent.

Porro, probis his necdum præstitis, sed nec unquam præstandis, possemus equidem defensæ nostræ hic finem imponere, ac trito illo Juris axiomate: *Adore non probante, reus absolvitur*, firmiter protecti, ab elucubratione Jurium qer Instantes Communitates allegatorum abstinere. Sed cum miseratum Communitatum causa per illorum Agentes etiam hac in parte pessime acta sit, dignentur Excelsi Proceres,

atque II. SS. & OO. benigne admittere, ut pro ipsarum, & instantium Comunitatum Capacitatione pauca quæpiam circa hæc etiam Jura differamus.

Et duæ quidem Possessiones Mike-Pirts, & Tépe in probam libertatum suarum Haidonicum nihil aliud præter articulum 1. partis 3. approbatarum Constitutionum Regni Transylvaniæ, ex articulis Annorum 1626. & 1635. compactum allegant; id ipsum fit etiam per possessionem Harsány, quæ in sua instantia de die 16. Julii hunc unicum articulum tam artificiose in diversas partes secat, ut imprudens Lector semet integrum privilegiorum seriem legisse arbitretur. Injicit nihilominus possessio hæc mentionem etiam novæ Donationis a Principe Georgio I. Rakotzio Anno 1631. prætensive imperatae absque Statutione. Sola possessio Bagamér præter hunc articulum, Donationes etiam, Statutesque a Gabriele Báthory, Gabriele Bethlem, & Georgio I. Rákotzio promanantes allegat.

Ut igitur ad probam ex Transylvaniæ Constitutionibus haustam nos conferamus, præmittere debemus, articulum inibi conten-

tum,

tum, ac per possessionem Harsány in sua instantia extra dictive exhibitum viginti possessiones inter Haidonicalia loca per Stephanum Bocskay privilegiata recensere, ex quibus tamen sex meliori Consilio usæ, nullam exinde contra Dominiua sua Terrestralia prætensionem formant.

Quam parum accurate, & fideliter ævi illius Principes, ac Status Transylvaniæ leges suas conscripserint, hic ipse articulus testatur. Nam inter has viginti possessiones recensetur etiam possessio Keresztség, quæ a sæculis usque in hodiernam diem, qua indubitati Juris Csakiani per hanc ipsam familiam possidebatur, ac possidetur. Postquam itaque approbatæ hæ constitutiones jussu secundi Georgii Rákotzi Principis Transylvaniæ 15. Martii 1653. primo typis vulgaris rentur, ac in publicum prodirent, Comites Franciscus, Stephanus Junior, ac Ladislaus Csáky mirati bonum suum gentilium actu, & a Sæculis per se pacifice possessum præcitato articulo in serie Oppidorum Haidonicalium collari, in Comitiis Anni immediate subsequentis Die 5. Februarii contra fraudulentam hanc insertionem solenniter protestati sunt ea addita declaratione, quod in Diæta illius Anni, quo Constitutiones hæ impressæ sunt, Oppidum hoc;

veluti per Bocskaium nunquam privilegiatum in serie Oppidorum Haidonicalium nequaquam coniputatum fuerit, quodque adeo, si incolæ prætextu hujus insertionis privilegio Haidonicali uti voluerint, eosdeni in prædicto Oppido commorari non sint passuri, verum inde totis viribus amoturi. Hanc protestationem, penes quam solam Comites Csáki opinem vim publicæ articulationis efficaciter eliserunt, ad calcem hujus demissi memorialis sub NB. adjungimus. Sane donec Transylvanicæ hi articuli in Latebris domestici Archivi delitescerent, facile erat ævi illius Principibus, & Statibus, grassari in Jura tertii, aliorumque (ac præprimis illorum, qui Hungariæ Regibus fideles manserant) manubiis suos Sectatores exornare. Dum vero articuli hi publici Juris facti sunt, poterant ii, quorum Jura per illos conculcata erant, manutentioni eorundem efficacibus remediis prospicere, non potuit id ipsum infelix eotum Varadinense Capitulum, cui a diro excidii sui fato non nisi post 120. annorum lapsu, semet relevare concessum fuit.

Ex hoc itaque articulo per omnes quatuor possessiones pro radice, ac præcipuo præten-

fionum suarum fundamento assumpto tria nestan-
tur argumenta.

1. Libertates Haidonicale illis per Stephanum Bocskaium in Anno 1606. concessas in subsequis Transylvaniæ diætis annorum 1626. & 1635. articulariter esse confirmatas.

2. Libertates has iisdem propter fidelia ar-
morum servitia Patriæ præstata esse concessas.

3. Has ipsas Libertates per Regem Leopol-
dum I. mediante solenni Diplomate de Anno 1691. per quod Principatus Transylvaniæ *una cum Comitatu Bihariensi* ad Sacram Regni Hun-
gariæ Coronam redivit, quodve adeo vigorem
bilateralis paëti in se continuet, una cum omni-
bus privilegiis, Donationalibus, Collationibus
Principum Transylvaniæ ea cum expressa clau-
sula esse confirmatas, quod collationis, hæ *et si*
de bonis per prius ad quamquam Ecclesiam, aut
aliquod Monasterium, sive Capitulum spectanti-
bus factæ essent, suum nihilominus vigorem per-
petuo habituræ sint.

Ad hæc argumenta respondetur paucis, &
quidem:

Ad primum. Leges municipales Transylvaniæ ad partes Hungariæ nunquam fuisse extensas, pacificationum inter Reges Hungariæ, & Principes Transylvaniæ initarum tenores abunde docent. Præterea, nomine partium modo plures, modo pauciores Comitatus intelligebantur, sic in exemplo signanter Comitatus Bihariensis, qui tempore Joannis Regis, Joannis Sigismundi, Stephani, & Christophori Báthory Transylvaniæ parebat, sub regimine Sigismundi, & Andreæ Báthory (testantibus ipsum articulis 25. 1601. 3. 1602. & 8. 1604. ad Coronam Hungariæ reciderat, quin tamen hanc Principatum commutationem etiam Commutatio Legum comitata fuisset. Etenim partes Hungariæ etiam sub Principibus Transylvaniæ constanter legibus Hungariæ (quæ cum municipalibus Transylvaniæ legibus incompatibilis sunt) regebantur, imo quod plus est, continuo ad ipsam Hungariæ legislationem influebant. Nam in pacificationis Viennensis punto, quod personam Stephani Bocskay concernit, statuitur §. 12. ut Comitatus ad Transylvaniam applicati, Ablegatos suos ad Hungariæ Comitia indefinenter mittere sint obligati. Tandem, ut de aliis publicæ administrationis Capitibus, circa quæ Transylvania distinctis ab Hungaria legibus gu-

bernatur, sileamus, negotium religionis in partibus Hungariæ (ad quas Religio Sociniana recepta non est) nullo unquam tempore juxta articulos Transylvaniæ, sed unice ad tenores Decretorum, ac Diplomatum Regni Hungariæ regulatum fuit.

Approbatæ itaque Constitutiones Transylvaniæ in casu præsenti nulla ratione ut publica lex, sed ad summum, ut Historia temporis considerari possunt, quæ quam infideliter concinata sit, insertio oppidi Keresztség inter Oppida Haidonicalia per Bocskaium eliberata, quam superius recensuimus, abunde manifestat.

Interim, et si Historiam hanc non omni fide destitutam esse admitteremus, adhuc in ea parte, qua ad privilegia Bocskaji his Oppidis concessa provocat, tamquam provocans sine provocato ad revindicanda tanti valoris bona probam utique non præstaret; Bocskiana autem privilegia producere, ne ipsæ quidem instantes Communitates præsumunt.

Sed si tandem & ipsa Bocskiana privilegia in origine producerentur, illa instantibus Communitatibus haud quidquam suffragarentur.

Quid enim post fata Stephani Bocskai tam circa Donationes ipsius in genere, quam in Particulari circa Haidonum per illum factas Nobilitationes Regnicolariter statutum sit, hoc in Decretis Regni illius ævi patenter continetur.

Anno quippe 1609. articulis 3. & 8. omnes ipsius Donationes simpliciter, & de plano cassatæ sunt, iis tolummodo exceptis, quas in tribus Comitatibus *Ugocha*, *Beregh*, & *Szathmär* post conclusam pacificationem Viennensem clarissimus est; has enim (si quæ tamen paucis illis mensibus, quibus Bocskay paci Viennensi supra vixit, emanassent) Regnum cum clausula: *salvis Juribus Fisci, & Ecclesiistarum* porro etiam stabilivit. Unde in sequelam hujus Ordinationis restitutio Bonorum Ecclesiasticorum per Bocskaium collatorum Anno 1613. vigore specialis legis, articuli nempe 2. ordinata est, addita ratione: *quod Donationes Bocskaiane de simplici, & plano cassatae sint.*

Quoad Nobilitationes vero Haidonum per Bocskaium factas statuit articulus 9. Anni ejusdem 1609, ut hi literas a Bocskao obtentas Latino, Regem superinde informaturo præsen-

tet, ut sua Majestas semet super illorum prætentio-
nibus clementer resolvere possit.

Etiam si igitur instantes Communitates Bocs-
kaiana privilegia in optima forma exhiberent,
ea tamen attentionem non mererentur.

a) Quia extra limites trium Comitatum
Ugocha, Beregh, & Szathmár collata essent.

b) Quia de bonis Ecclesiasticis sonarent.

c) Quia in Anno 1609. conformitate arti-
culi 9. coram Palatino Regni producta non
sunt.

Multo autem minus attentionem merentur
hæc privilegia, quando vel præexistentia illo-
rum in nuda allegati Transylvanicí articuli pro-
vocatione radicatur.

Ad secundum. Ut valor Servitorum Mili-
tarium per Antecessores Instantium communita-
tum prætensive præstitorum rite estimari, ac
valori tantorum bonorum, quanta illa sunt, quæ
in horum servitorum compensationem nunc præ-
tenduntur, commensurari queat, videndum ante

omnia, cui? ac contra quem? servitia hæc præstata fuerint?

a) Profecto, dum instantes se, suosque Prædecessores beneficiarios Stephani Bocskay esse profitentur, dubium non est, servitia per hos præstata in commodum ejusdem cessisse. Videndum igitur ex publicis legum monumentis, quis fuerit Stephanus iste Bocskay?

Fidelissimus nempe, atque utilissimus hic Patriæ Cīvis, per Turcarum Vexirium inducitia Corona (ut perhibet inter alia articulus 20. 1609) redimitus, ac in Hungariæ Regem designatus eam duobus integris Annis cædibus (ut ipsis verbis pacificationis Viennensis utamur) rapinis, spoliis Castrorum, interceptione Civitatum, occupatione Oppidorum, possessionum, & villarum divexavit, atque ferme oppressit, unde mirandum non est, Regnum servitia sævissimo huic Patriæ hosti præstata tam ingratiss vidisse oculis, ut Bocskaii Donationes, signanter vero illas, quas propter fidelia Servitia, vel perpesta damna elargitus est, articulo 3. 1699. simpliciter, ac de plano cassaverit.

b) Bocskaiana privilegia Anno 1626. confirmata esse ex articulo Transylvanicō allegant instantes Communitates. Hæc igitur confirmatione incidit in tempora Gabrielis Bethlem.

Iste exiguo, quod inter Annū 1619. & 1627. intercedit temporis spatio, violatis solennibus Nicolspurgi, atque Viennæ sanctis pacis Fœderibus Regnum ternis vicibus immani bello contrivit, Sacram Regni Coronam armata manu profanus occupavit, a potioribus Regni Statibus titulum *electi Regis* violenter extorsit, ac cum fidi sui Haidones, quorum subinde merita Bocskaiorum privilegiorum confirmatione præmiasit, ad depopulandum Reguum haud suffecerint, accersitis in illorum suppetias quadraginta Tartarorum millibus, dulcem Patriam Optimus Cīvis, qua late patet, ferro, ac flammis devastari præcepit, unde & hujus quoque Principis Donationes propter fidelia servitia elargitæ, nec non aliæ cujuscunque nominis Inscriptiones art. 7. 1622. unanimi Regnicularum consensu cassatae, ac in hujus articuli conformitate bona taliter obtenta art. 46. 1630. restitui ordinata sunt.

c) Altera prætensorum Boeskaii privilegiorum confirmatio, in Anno 1635. facta, a Rakotzio I. promanat; hic ille idem est Georgius Rakotzius, qui primarius Gabrielis Bethlemi Bellidux sub ipsius regimine præcipuum opprimentæ Hungariæ instrumentum esse voluit, quique subinde, spretis tot pacificationibus, vi-gore quorum Principatus Transylvaniæ jam post fata præcedentium Principum ad Sacram Hungariæ Coronam redevolvi debebat, fretus Haidonum suorum auxiliis, magna illorum turma stipatus, Principatum hunc invasit, illumque legitimo suo Domino potenter eripuit, ultimo tandem ipsam Hungariam hostilibus armis aggressus, Regem Ferdinandum III. ad signandam Linczensem pacificationem adegit. Verbo, præcitatæ Principes Transylvaniæ Hungariæ Regum, quibus secundum pacificationem Anno 1595. in Legum Tabulas relatam: *pro legitimis Regibus recognitionis, ac fidelitatis Juramentum præstabant, æmuli, Ottomanniæ vero Imperatorum Socii, Regnum Hungariæ, ditiones suas augendi, non Jura, ac Libertates Regni tuendi studio, toties hostiliter invadentes, illos præprimis beneficiis cumularunt, qui in debellandis Hungariæ Regibus, dismembrandisque Regni partibus utilem sibi operam locavere.* Hæc igitur Ser-

vitia modo coram Regni Comitiis allegare , non est Jura in illis fundata afferere , sed prostituere , perdere , necare .

Ad Tertium. Comitatum Bihariensem vi-
gore hujus Leopoldini Diplomatis ad Coronam
Hungariæ fuisse redevolutum , figmentum est ,
illorum malam fidem , qui has Communitatuni
instantias conscripserunt , eo magis indicans ,
quod & Patriæ Annales , & acta publica in
Comitatus Archivo asservata , iisdem non pos-
sint non esse cognita : Et ex annalibus quidem
constat , Georgium Juniorem Rakotzium Tran-
sylvaniæ Principem , qui vetante Porta Otto-
manica Polonos Anno 1657. debellavit , ab his
devictum , ac paulo post per Mahometem IV.
Turcarum Imperatorem Imperio Transylvanicō
exutum esse . Hac occasione Magno - Varadinum
Caput , atque propugnaculum Comitatus Biha-
riensis per Turcas occupatum , iisdem per so-
lennem tractatum Anni 1664. paulo post cele-
brem victoriam , qua Maximilianus Rex ad S.
Gothardum potitus erat , 17. nempe Septembris
conclusum porro etiam possidendum relinqueba-
tur , nec amplius ab illo tempore Comitatus
Bihariensis ad Transylvaniam redivit , sed post

captam Budam ex Turcarum manibus **armis**
Leopoldi Regis recuperatus est.

Augustinum porro Benkovits Episcopum Varadinensem in Anno adhuc 1687, cuius Annī Diætæ interfuit, decretumque Regni subscripsit, Supremum Comitem Comitatus Bihariensis creatum esse, docent Collationales Leopoldinæ, ea cum clausula elargitæ, quod Episcopus ille Jura prædecessorum suorum, quibus hæreditarium Supremi Comitis dignitatem adepti sunt, coram sua Majestate remonstraverit.

Hic idem Augustinus Benkovits Anno subsequo in possessione Szent Jobb (Varadinum enim illo tempore adhuc ad Coronam Regni non rediverat, verum a Turcis possidebatur, qui non nisi Anno 1693. inde ejecti fuere) solenniter installatus, restaurationem, seu potius novam Magistratus restaurationem servavit, ut ex Tabulario Comitatus videre est.

Ex eodem Tabulario, Protocolloque, cuius extractum Comitatus in superius provocata circa Szalonthaienses repræsentatione Augustæ Aulæ submisit, videre est, Cleruni Varadinensem biennio post celebris illius Diplomatis, quo

Rex Leopoldus voto, Ecclesiis Dei antiqua Ju-
ra renuntiendi satisfecit, in honorum suorum
possessorium reintroductum fuisse.

Mala igitur fide adstruitur, Comitatum Bihariensem una cum Transylvania, quæ uti superius dictum est, jam circa Annum 1658. ex Comitatus hujus possessorio per Turcas dejecta eundem nunquam amplius recepit, vigore Diplomatis Leopoldini Anno 1691. ad Hungariam redivisse, nec ullo ingenio Diplomatis hujus vis, aut efficacia ad Comitatum hanc Bihariensem extendi potest, siquidem Rex Leopoldus in Diplomate iterato declaraverit: se, illud Statibus Transylvaniæ extradare, Comitatus autem Bihariensis tanto jam tempore pars ad Transylvaniam spectans esse desierit.

Sed etsi Diploma hoc Comitatus Bihariensis expressam mentionem faceret, adhuc tamen in ea parte omni vigore esset destitutum. Sola enim clausula, per ipsas Instantes Communitates in favorem sui provocata, nempe: *quod Donationes Principum Transylvaniæ confirmantur, et si de bonis prius ad Ecclesiam, vel Capitulum spectantibus sonarent, relate ad bona in Regno Hungariae sita Diploma hoc essentialiter vitiare*. Nam

Cardinales Regni Leges Regias Donationes adeo sine præjudicio Regnicolarum , adeoque : *salvo Jure tertii* largiendas esse decernunt , ut ne unius quidem Jobbagyionis sine consensu Domini sui Terrestris Nobilitationem Regi liberam relinquant . Quidni tale privilegium irritum esse dicerent , per quod non milleni , & milleni solum Coloni Dominorum suorum Jurisdictioni subtraherentur , sed & amplissima latifundia a legitimis possessoribus in perpetuum afferrentur ? Et vel ideo Diploma hoc inscio Regno , & citra omnem ejus influxum expediri debebat , quia consensus Regni in tale factum , quod systemati Regni tantopere adversabatur ; obtineri nulla ratione potuisset .

Refutato taliter possessionum Mike - Pirts , ac Tépe , omni , Harsány vero , ac Bagamér præcipuo , cui prætensiones suas superædificarunt , argumento , transimus ad privilegia Principum Transylvaniæ , in quibus posteriores duæ Communitates alteram probarum suarum partem collocatam esse volunt , transimus autem , non ut privilegiorum istorum præexistentiam , originalitatem , legitimitatem , applicabilitatem , usu roborationem , verbo internum , ac externum valorem discutiamus . Talium enim discussionem

non nisi secundum allegata partium, adeoque coram foro contradictorio fieri posse; extra quæsitionem est, sed ut paucis ostendamus, privilegia hæc, et si ullo unquam tempore in realem usum fuissent deducta, quod quidem instantes Communitates nequidem affirmare audent, tamen veluti publicis legibus adversantia omni efficacia esse destituta.

Et primum quidem privilegiorum horum est vitium, quod sint privilegii Bocskaiani Confirmatoria. Nam triti apud nos Juris est, Confirmationem non valere, si id, quod confirmatur, non valuit. Invigorositatem autem Bocskaiyanarum collationum jam superius evicimus.

Evicimus etiam nullitatem Privilegiorum Gabrielis Bethlem, ut adeo totus duarum possessionum Status privilegialis, possessionis Harshány quidem ad prætensam Donationem Georgii I. Rakotzy sine Statutione, possessionis Bagamér autem ad ejusdem, nec non præcedentem quampiam Gabrielis Báthory prætensam collationem cum statutione recidat; hæ tamen collationes æque nihil valent. Instantes enim primam libertatum suarum radicem defigunt in privilegiis Bocskaianicis, adeoque per posterio-

res collationes non novum Jus , sed præhabiti
rantum Juris confirmationem semet accepisse al-
legant, ruente autem confirmato, confirmato-
rium sua sponte evanescit.

Accedit , quod Collationes hæ de Juribus
tertii , id est Capituli Varadinensis elargitæ sint,
& quidem tali tempore , quando Capitulum , facto
prædecessoris Donantium sede sua violente depul-
sum , Jurium suorum manutentioni invigilare non
potuit. Hinc , etsi instantes probare possent,
semet penes allegata privilegia nemine contra-
dicente esse statutas , adhuc pura hæc Statutio
Juribus Capituli non præjudicaret , siquidem fa-
cto ejusdem Principis , cuius successores privi-
legia hæc largiebantur , extra statum , illorum
effectuationi Contradictionis velamine obviandi,
fuerit positum.

Ultimo (ut huic etiam defensæ nostræ Ca-
piti finem imponamus) Leges Regni a tempore
Ferdinandi I. præcaverunt , ne communitatibus
bona conferantur , & hæc legis dispositio in pa-
cificatione etiam Viennensi expresse renovata
est. Quamvis igitur amplissima hæc bona , ad
quorum Aquisitionem instantes Communitates
hic agunt , tempore emanationis prætensionis
privi-

privilegiorum legitimo Domino , ac possessore caruissent , adhuc Donationes de illis instantibus factæ ex eo inoperosæ essent , quia in publicani legent , Donationes tales verantem , impingerent.

Pro Coronide id adhuc observabimus , duas tantum in Legibus nostris esse Militum Haidonum classes recensitas , ad quarum neutram instantes Communitates semet deducere queunt . Prima est illorum Prædonum , qui Patriam tot jam vulneribus sauciam latrociniis , atque *inauditis facinoribus* , ut art. 23. 1557. loquitur , per medium secundum sæculum ad extremum afflxere . Hos , ubicunque deprehendantur , e medio tollere , atque delere tantopere sibi cordi sumserat Regnum , ut a præcitato Anno 1557. usque ad initium hujus sæculi vix alia fuerint celebrata Comitia in quibus non severissimæ contra illos Leges sanctæ fuissent . Horum successores senet non profitentur Instantes Communitates ; hæc ergo Haidonum classis ad illas nulla ratione pertinet .

Altera illorum est , de quibus SS. & OO. Regni Ferdinando I. illos sufferre volenti Anno 1563. articulo 23. responderunt : *fibi videri con-*

finiæ talibus Haidonibus nullo modo carere posse,
eo, quod ejusmodi Pedites emitte soleant ad con-
servandos in obedientia Colonos Turcis subiectos,
retinendamque suæ Majestatis Jurisdictionem,
quando Equites per ea loca, quæ Peditibus sunt
pervia non semper possunt transire, & his ex-
currentibus Pedites illi pro custodia arcium relin-
qui soleant; hos igitur regulandos, illos autem,
qui in seculo, ac tuto loco manent, tollendos
esse, illo articulo statutum est.

Hujus secundæ classis Haidones Regi, &
 Regno tam in confiniis, quam in custodia ar-
 cium fideliter, ac utiliter servientes, subinde a
 Regibus privilegiati, privilegiorum suorum con-
 firmationem Annis 1622. 1638. & 1659. inaugu-
 ralibus quoque Diplomatibus inseri procurarunt.
 Sed nota characteristica, secundum quam tria Di-
 plomata hanc Haidonum classem designant, ea
 est: *quod privilegia a sua Majestate Cæsarea,*
& Regia habeant. Nec ad hanc itaque Haido-
 num classem instantes Communitates semet un-
 quam deducere valent. Non enim habent illam
 notam characteristicam, id est *privilegia a Cesa-*
rea, & Regia Majestate obtenta.

Ultra has duas Haidonum classes illo tempore, quo privilegiati Haidones Conservationi suorum privilegiorum per eorum ad Diplomata inauguralia obtentam insertionem prospexerunt, prodiit tertium quodpiam Haidonum genus, de quo loquitur art. 68. 1635. Dicit iste articulus: intellexisse Status & Ordines, quod extra Oppida Haidonicaalia, per suam Majestatem privilegiata cis, & trans Tibiscum nonnulla alia etiam loca *pullulare incipient*, qui Contributiones, & Taxas pendere denegant. Decernunt itaque Status, ut illa Haidonicaalia Oppida, quæ sunt privilegiata, maneant in statu quo, id est, contententur Prædiis sibi collatis, nec aliena prædia invadant. Reliquorum vero locorum Haidones, comperta rei veritate, *quod tales sint*, ad statum Colonicalem redigantur, atque ad omnes *Contributiones publicas*, ac *gratuitos labores*, nec non *Decimás ad instar Rusticorum præstandas* per *Dominum Terrestrem* compellantur. Articulus iste in subsequa Diæta Anni 1638. renovatur articulo 67. cum hac Clarificatione, quod hujusmodi loca, Libertates Haidonicales sibi tribuant ex *prætensorum quorundam privilegiorum prærogativa*.

Jam, si combinentur Epochæ, in quibus Instantes Communitates confirmationem collatarum sibi per Bocskaium libertatum defigunt, id est Anni 1626. & 1635, quibus hæ Libertates in articulis Transylvanicis inferebanrur, nec non his inarticulationibus coævi Anni regiminis Gabrielis Bethlem, & Georgii I. Rakotzy, a quibus sua privilegia emanasse afferunt, cum datis mox recensitarum Legum, ferme ad evidentiam inclarescit, instantium Communitatum prædecessores pertinere ad hanc tertiam Haidonum classem, qui *prærogativa prætensorum quorundam privilegiorum* freti, semet in plenam libertatem afferere nitebantur, quosque Regnum nec penitus sublatos, ut primæ classis Haidones, nec etiam liberos, ut secundæ classis Haidones, sed *Rusticos, & tam publicis, quam dominalibus oneribus subiectos esse voluit.*

Et his quidem ad fundamenta supplicum libellorum per instantes 4. Communitates diebus 28. Junii, & 16. Julii porrectorum sat, superque repositum esse censemus. Prodivit tardius aliud quodpiam Memoriale, nomine omnium 15. possessionum sine dato concinnatum, per quod illarum Procurator, Juribus suorum clientum ipsem et diffusus, octo argumentis in me-

dium prolatis evincere satagit, instantes Communitates cum hoc genere petiti ad ordinariam Juris viam relegari non posse.

Et in eo quidem Procurator iste relate ad 4. possessiones Capitulares nos etiam sibi plene consentientes habet. Nam via Juris instantibus hisce Communitatibus etiam citra id, ut per Regni Diætam illuc relegentur, aperta est, & nos hic solenniter declaramus, eam per Capitulum instantibus nullo unquam tempore obserrandam, aut impediendam esse. E contra vero, relegatio causæ hujus ad viam Juris diætaliter determinanda, aliquam causæ privilegialitatem saperet, quæ in tanta probarum infirmitate non sine gravi Capituli præjudicio adinveniri posset. Proinde supplicamus demisse, ut Excelsi Proceres, atque Inlyti Status instantias has simpliciter seponere, & Capitulum a tempore depulsi Turcæ bona hæc Jure postliminii recepta pacifice possidens, a malevolorum, quos harum Instantiarum genuinos Auctores esse, non sine fundamento suspicamus, vexit seniel prosperiter liberare dignentur.

Et de horum quidem malevolorum impiis moliminibus postremum hoc, quod commenio-

ravimus, memoriale, luculentissima complectitur documenta, quibus detegendis cum bona Excelorum Procerum, atque Inclitorum Statuum venia adhuc tantisper immorabimur, octo memorialis hujus puncta extractive inferendo, & ad illa paucis respondendo.

Puncto 1. dicitur, supplicantium Jura, velut in Legibus Transylvaniæ, ac Diplomatica Leopoldi I. Capitulatione fundata non posse in foro Contradictorio discuti, quia de legibus judicare nulli Tribunal integrum est, Diplomaticæ autem Capitulationes Jure publico Gentium, inter quas nullum hactenus Contradictriorum forum constitutum est, nituntur.

¶ Leges Transylvaniæ ad Hungariam, ac Leopoldinum Diploma ad Comitatum Bihariensem nulla ratione pertinere, superius ostendimus. Nec minus ostendimus, instantes secundum leges Hungariæ Haidones esse non posse. Rusticorum autem, Jurisdictionem Dominorum suorum, quibus ultra sæculum citra minimam reclamationem suberant, nunc alienis Consiliis pertæforum supplicationes ad Jus Gentium referre, ultra modum est ridiculum.

Punctum 2. a) Articulo 2. §. 5. Tractatus Transylvanicus Anno 1595. inarticulati cautum est, ut dum Transylvania, *eique adnexae Ditiones* ad Hungariam rediverint, teneatur Rex Jura municipalia, privilegia, & consuetudines in Transylvania receptas servare.

b) Haidonicalis Militia ad *internam securitatem, ac libertates, & Regni Jura defendenda* constituta est. Militia hac Regnum privare, nec Principi, nec privato licet. Nam hoc Jus Regni Jus publicum est, quod in foro privatorum pertractari nequit.

¶. ad a) Jam hic Instantium Procurator probarum defectum imposturis supplere incipit. Nam totus §. 4. ab illo citatus, de sola Transylvania loquitur. Additamentum : *eique adnexae ditiones* factō hujus falsarii accessit. Jam vero, sublato hoc additamento, §. iste hoc asserit: Jura municipalia in Transylvania etiam post ejusdem ad Hungariam reincorporationem subsistere debere, quod nemo negat.

ad b) respondebitur ad calcem hujuscem memorialis

Punctum 3. Capitulum Varadinense etiam non citatum, & non convictum possessorio privari potest.

a) quia Suplicantes Communitates æque citra citationem, & convictionem occupatas esse, in instantiis probatum fuit.

b) quia quatuor possessiones per Capitulum occupatæ, nobilitari prærogativa gaudebant, nobilis militia erant.

c) quia art. 17. 1647. cautum est, ne bona sæcularia ad manus mortuas transire permittantur.

d) quia possessiones hæ tale corpus efficiunt, quod per legem *defensioni Patriæ* consecratum est, per consequens, illarum occupatione totius Regni Jura læsa sunt, & hinc Regnum illarum repositionem brevi manu peragere potest. Nam ceteroquin legis est, occupatores veluti prævaricantes ex possessorio simpliciter excuti, & ad remonstranda extra dominium Juri sua relegari debere.

e) instantium nobilitaris prærogativa, & Militaris obligatio Leopoldino Diplomate roborta existit. Si ergo Diploma hoc in uno punto deberet in foro contradictorio discuti, id ipsum etiam in aliis punctis fieri deberet, quod esset periculo plenum, ac libertati, qua Regnum in confectione novorum Diplomatum utitur, contrarium.

R. ad a) & b) quod occupatio 4. possessionum per Capitulum facta, in illarum instantia probata fuerit, id illo sensu intelligendum venit, quod instantes hanc occupationem asseruerint. Nam apud ejusmodi farinæ Agentes, quales ii sunt, qui has instantias promovoent, afferere idem est, ac probare. Sed in re tam gravi coram toto Regno in verbis ludere, consumatae est impudentiae.

Ad c) in hoc articulo renovatur etiam articulus 55. Uladislai II. D. 3. qui haec formalia habet: *e converso - - sœculares bona Ecclesiarum pro se non usurpent, neque se illis aliquo pacto intromittant.*

Ad d) ad primam q. hujus partem respondebitur in fine operis, altera pars triti Juris est

relate ad recentes occupationes , sed contra talēm , qui imperturbatum unius sēculi posseſſorium remonstraret , in via simplicis repositionis procedere , leges eo minus admittunt , quod contra hunc etiam Juris via inoperosa sit , & inefficax . Hoc ipsum responsum servit etiam contra insinuata pūnto 3. ad a) exempla citationum , & adjudicationum in Diætis Regni factarum.

Punctum 4. Possessiones hæ Militares sunt , illæ per Regnum ab *obligatione defendendi Jura , & libertates Regni* absolutæ non sunt , per Judiciaria autem fora absolvī nequeunt , nec eidē propria sponte renunciare possunt.

Ex. ad hæc , hisque similia deliria reponeantur in fine operis.

Punctum 5. Possessiones hæ *instrumenta sunt conservandæ internæ securitatis Regni*. Ad evitandam igitur similem , sub qua proximis annis vicina Transylvania fere corruit , calamitatem & in fræno continendas contra internam securitatem insidias , e re Hungariæ esse videtur , ut supplicantes ad antiquum Statutum Haidonicalem reponantur .

¶. etiam hoc somnium ad calcem operis dissipabitur. Cœterum hoc ipsum molimen, per quod pacatæ hæz quatuor Communitates ad infundatas instantias porrigendas excitatæ sunt, magis ad renovandam, quam antevertendam calamitatem Transylvanicam deservit, nec alios in beatis illis Trans Tybiscum sitis partibus, ubi simplicitas morum, probitas vitæ, ac omnigenæ virtutes Hungaricum populum non minus quam industria, hancque concomitans abundantia a populis aliarum Regionum tam patenter secernit, metuimus insidias, quam illas, quæ a talium instantiarum Compactoribus struuntur.

Punctum 6. Reincorporatio Comitatus Bihariensis non armis Leopoldi, sed tractatui cum Juniore Michaele Apaffy inito tribuenda est, quod Leopoldinum etiam Diploma innuit.

¶. Nec hoc infimum imposturæ genus est, quo memorialis hujuscce Auctor utitur. Nam simulat se ignorare Comitatum Bihariensem jami tempore Georgii Junioris Rakotzy a Transylvania avulsum, per vicennalem pacem Anno 1664. cum Turcis initam iisdem relictum, ac post liberatam Budam Anno 1667, adeoque quatuor ante Leopoldinum Diploma Annis, solo

Varadino excepto, unde Turcæ tardius depulsi sunt, esse armis recuperatum. Cæterum in toto hoc Diplomate Comitatus Bihariensis ne minima quidem mentio continetur.

Punctum 7. Instantes possessiones etiam quoad Capitulum Varadinense valide edocuerunt, quod se literalibus instrumentis privaverit. His igitur privatæ, nullo cum fructu ad viam Juris inviarentur.

¶. Jam istud supremum est impudentiæ culmen, statuere, quod occupatio literarum contra Capitulum in instantiis quatuor possessionum probata fit, quando ibidem ne uno quidem verbo allegata est. Quod ergo ipsæ possessiones ne quidem adstruere ause sunt, hoc Impostor ille, qui præsens memoriale concinnavit, veluti probatum ventillare audet.

Punctum 8. Solum Oppidum Szalontha respicit, circa quod agere, non est instituti nostri.

Reliqua, quæ in his punctis continentur obscura, contradictoria, temerarie asserta, Compendii causa prætermittimus, hoc unum prætermittere non possumus, quod punto 2. ad

b) puncto 3. ad c) & alibi passim in hoc memoriali sparsum legimus , nimirum , instantes Communitates ad illam Haidonicalem militiam , quæ non tantum *ad internam securitatem , sed & ad libertates , ac Jura Regni defendenda* per Regnum constituta est , pertinere , & vel ideo *e re Hungariae esse* , ut Communitates hæ ad Statum Haidonicalem reponantur. Hoc enim nimis arrogans , nimis ridiculum , nimis vesanum est , statuere , 55. Comitatuum internam securitatem Jura , & Libertates a defensa 15. Trans Tybiscanorum Pagorum dependere.

Sed ubinam Gentium fundatur hæc prætensio , Haidones propter conservandas Regni Libertates esse constitutos? vidimus supra ex articulo 23. anni 1563. citatisque in ejusdem nexu art. 68. 1635. & 67. 1638. . . Haidones esse constitutos in confiniis , ut ibidem

a) Colonos Turcis subjectos in obedientia retineant.

b) Regiae Majestatis Jurisdictionem tueantur.

c) Ad loca Equitibus impervia excurrant.

d) Arcesque in absentia præsidiariorum custodiant.

Vidimus etiam in eodem illo primo articulo, illos Haidones, *qui securi, ac tuto loco manent, esse* sufferendos, in posterioribus autem duobus articulis, omnes illos Haidones, qui privilegia a Regibus non habent, ad statum Contribuentium esse reducendos.

Quando igitur illis etiam Haidonibus, qui Regiis privilegiis ornati, ac inauguralibus Diplomatibus inferi erant, non *Juriū, ac libertatum Regni,* sed *arcium, & confiniorum defensā* per leges concretitur, insolentia illius, qui hoc ultimum memoriale scripsit, plane est intolerabilis, dum Palladii nostri defensam aliquot Rusticis Communitatibus deferri cupit.

An ne dicemus, Communitates has, quæ a saeculo in obsequio tam erga publicos Magistratus, quam erga Dominos suos Terrestres constanter permansere, nunc ad semel, propria sponte, ad id audaciz devenisse, ut se pro Regni Defensoribus, sine quibus Hungaria salva esse nequiret, gestarent, prætextuque privile-

giorum, centum si non ultra annorum oblitio-
ne sepulchorum, omne Jugum excuterent?

Sed enim in ingressu hujus operis questi-
sumus, Excelsi Proceres, Inlyti Status! ex-
surrexisse Trans Tybiscum homines nova mo-
lientes, qui *internam Regni securitatem, defen-*
samque Patriæ prætextuantes, id in votis habent,
ut ad unius, alteriusve ex illis nutum, 30000
armati in campis Debrecinensibus præsto essent.

Non talibus Consiliis majores nostri Pa-
triam administrabant. Jurium, ac Libertatum
Regni conservationem non in Rusticorum ar-
mis, sed in Civium virtutibus, in pietate Re-
gum, in sanctimonia publicarum Legum collo-
catam esse volebant. Internam securitatem Pro-
vinciæ non privatorum confœderationibus, sed
Regis, legaliumque Magistratum vigilantia,
militumque hoc fine stipendiatorum opera pro-
curandam esse censebant. Sapientia vestra, Ex-
celsi Proceres, Inlyti SS. & OO! etiam hos
novatores ad saniora reducet, postquam instan-
tias has, per nos tam ample refutatas de plano
rejeceritis, taliterque, irritatis illorum conati-
bus, toti Regno manifestum reddideritis, vos,

quam Patres Patriæ, ab administranda filiis
 vestris communi Justitia nullis unquam artibus,
 nullis prætextibus deflecti, taliterque apud vos
 neminem, nisi Justitia Duce, bearri, votorum-
 que suorum compotem fieri posse.

Datum Budæ die 27. Septembris 1790.

CAJETANUS COMES A SAUER
Eleæt. Episc. Arbensis, Cath. Eccl. Var. Præp. maj.

LADISLAUS KENDE
Cath. Eccl. Varadinensis Canonicus.

Capituli Varadinensis Ablegati.

A D N E X U M

S U B N B.

Nos Georgius Rakotzy DEI Gratia Princeps Transylvaniæ, patti Hungariæ Dominus,
 & Siculorum Comes &c. Damus pro memoriae
 per praesentes, quod Egregius Martinus Nagy,
 alias literati de Nagyálás die 5. Mensis Februario-
 ri instantे scilicet Generali Dominorum Regni
 colarum trium Nationum Regni nostri Transyl-
 vaniæ, & partium Hungariæ eidem adnexarum
 Congregatione in Civitate nostra Alba Julia per
 nos indicata nostram personaliter veniens in præ-
 sentiam nominibus, & in personis Illustrium, &
 Magnificorum Francisci, Junioris item Stephani,
 & Ladislai Csáky de Keresztség solenni cum pro-
 testatione significavit nobis in hunc modum:
 Quod videlicet Oppidum Keresztség vocatum
 in Com. Bihariensi existens habitum ab antiquo,

& a memoria hominum inter Oppida Haidonicalia non sufficeret connumeratum , nec Serenissimus Condami Princeps Stephanus Bocskay tempore connumerationis Oppidorum Haidonicalium inter eadem connumerasset , privilegiisque , ac Libertatibus immunitasset , consequenterque Anno 1653. proxime præterito in publicis Regni nostri Hungariæ , ac partium eidem adnexarum Congregatione editis signanter Oppidum Keresztség pro Oppido Haidonicali reputatum non fuisset , cum vero sape dictum Oppidum Familia Csakiana ab aliquo Sæculis , in reali pacifico , perennalique Dominio manutenuisset , nec vero via Juris unquam amisisset , ob hoc vellet idem Protestans nomine , quorum supra , nunc de facto , successorumque declarare , quod si Milites Incolæ jam dicti Oppidi Keresztség privilegio Haidonicali uti voluerint , non observato Contractu super puncta , Articulos , & clausulas in eisdem denominatas , quas eum Manuum etiam porrectione , & stipulatione , cum prævia prædecessorum fidelium ipsorum Spectabilis , ac Magnifica condam Dominæ Annae Vesselényi corroborarunt , eosdem in dicto Oppido commorari , & degere minime permittunt , verum totis viribus amovete , perturbareque nituntur , prout de præmissis iterum , atque iterum protestantur no-

mine quorum supra. Unde facta hujusmodi protestatione, nos etiam præsentes literas nostras consuetas Jurium eorundem protestantium uberiorum futuram ad Cautelam necessarias nostro Judiciali, & authentico dandas duximus eo concedendas. Harum nostrarum vigore, & testimonio literarum mediante. Datum in Civitate nostra Alba-Julia Die 5. Mensis Februarii Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Quarto.



